

مقایسه‌ی رفتار اطلاع‌یابی اینترنتی: مطالعه‌ی موردی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول

معصومه سیفی ملکی: کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی، اهواز، ایران.
عبدالحسین عگبهی*: کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور
اهواز، اهواز، ایران.

چکیده: هدف از پژوهش حاضر مقایسه رفتار اطلاع‌یابی اینترنتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول بوده که با روش توصیفی پیمایشی صورت گرفته است. جامعه پژوهش شامل کلیه دانشجویان تحصیلات تکمیلی و نمونه پژوهش شامل 250 نفر از این دانشجویان بوده که به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی از بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم انسانی و فنی مهندسی انتخاب شده‌اند. به منظور گردآوری اطلاعات از پرسش‌نامه محقق‌ساخته استفاده گردیده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد در زمینه آشنایی و استفاده از مرورگرهای اینترنتی، استفاده از روش‌های جستجوی پیشرفته و میزان تأثیر استفاده از اینترنت در تأمین نیازهای اطلاعاتی بین دو گروه علوم انسانی و فنی مهندسی تفاوت معناداری در سطح 0/001 وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد که در بعد میزان اهمیت و اعتماد به صحت منابع اینترنتی بین دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد.

واژگان کلیدی: اینترنت، دانشجویان تحصیلات تکمیلی، رفتار اطلاع‌یابی.

*نویسنده‌ی مسؤؤل: کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور
اهواز، ایران.

(Email: ho56en@yahoo.com)

مقدمه

رفتاری که فرد در مسیر دستیابی به پاسخ سؤالات و نیز کشف دانسته‌های جدید از خود نشان می‌دهد بیانگر رفتار اطلاع‌یابی آن فرد می‌باشد. (ویلسون، 2000) رفتار اطلاع‌یابی انسان را عبارت از فرایندی می‌داند که در تعامل دائمی با افراد، شبکه‌های اجتماعی، موقعیت‌ها و بافت‌های گوناگون شکل گرفته و معتقد است که این بافت و موقعیت اجتماعی است که به وجود آورنده نیاز اطلاعاتی است و فرد را به استفاده از منابع دسترس‌پذیر مشخصی محدود می‌کند. همچنین، رفتار اطلاع‌یابی را عبارت از فرایندهای درونی و عوامل بیرونی می‌داند که بر جستجوی اطلاعات تأثیر می‌گذارد و روش‌های فردی پاسخگویی به نیازهای اطلاعاتی را تغییر می‌دهد (به نقل از نوروزی چالکی، 1385). ویلسون از عامل "خودمحوری" به عنوان مؤثرترین عامل در رفتار اطلاع‌یابی نام می‌برد و در همین خصوص اظهار می‌دارد که بین باور یا احساس فرد درباره خود و تسلط فرد بر موقعیت‌های مختلف، ارتباط مستقیم وجود دارد. او معتقد است احساس قوی خودمحوری برای بهره‌گیری از یک منبع اطلاعاتی، به استفاده گسترده‌تر و دقیق‌تر از آن منبع منجر می‌شود. اگر شخص از توان خود در بهره‌گیری از منبع تردید داشته باشد، حتی در صورتی که این منبع حاوی مرتبط‌ترین اطلاعات نیز باشد، بازهم استفاده درستی از آن به عمل نخواهد آمد. در هر موقعیتی، انتخاب و استفاده از منبع تحت تأثیر عوامل گوناگونی همچون میزان زمان و تلاشی که صرف دستیابی به منبع و تعامل برای اطلاع‌یابی از آن می‌شود، قرار دارد (به نقل از ادهمی، 1383). نتایج تحقیقی با عنوان «مقایسه رفتار اطلاع‌یابی آموزشی - پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم انسانی و فنی و مهندسی در استفاده از اینترنت» توسط تارویردی‌زاده در سال 1385 نشان داد که دانشجویان فنی و مهندسی اولویت خود را برای کسب اطلاعات، اول اینترنت و سپس کتاب معرفی کرده‌اند، در حالی که دانشجویان علوم انسانی اول از کتاب سپس از اینترنت استفاده کرده‌اند. دانشجویان هدف از جست‌وجوی اطلاعات از اینترنت را ابتدا پژوهش، سپس کسب اطلاعات آموزشی اعلام کرده و هدف از کسب اطلاعات پژوهشی را مرور پیشینه و سپس روزآمد کردن اطلاعات درسی خود ذکر کرده‌اند. میزان آشنایی با اینترنت و روش‌های جست‌وجوی اینترنتی در گروه فنی و مهندسی در مقایسه با گروه علوم انسانی بیشتر بوده و این گروه توانایی بیشتری در استفاده از اینترنت داشته و هم‌چنین زمان بیشتری را صرف جست‌وجوی اینترنتی می‌کنند.

در تحقیق (نصیری، 1384) که تحت عنوان بررسی رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان و تأثیر استادان بر الگوهای اطلاع‌یابی آن‌ها می‌باشد، یافته تحقیق نشان می‌دهد که بیشترین انگیزه دانشجویان از جست‌وجوی اطلاعات، کسب اطلاعات عمومی، استفاده از منابع اطلاعاتی در جهت انجام تحقیقات و سپس به ترتیب روز آمد ساختن اطلاعات و کسب اطلاعات تخصصی است و از این بررسی (علوم انسانی، علوم پزشکی، علوم پایه و فنی مهندسی و کشاورزی) اختلاف معناداری مشاهده نگردید و اکثریت جامعه آماری از دو روش رسمی و غیر رسمی برای کسب اطلاعات استفاده می‌کنند اما استفاده از منابع رسمی کسب اطلاعات بیشتر از منابع غیررسمی است و در خصوص میزان آشنایی با اینترنت و ابزارهای اینترنتی بین گروه‌ها تفاوت معناداری وجود ندارد و همچنین یافته‌ها نشان داد که دانشجویان به استفاده از منابع چاپی بیش از منابع غیرچاپی می‌پردازند. در زمینه‌ی موانع و مشکلات دستیابی به اطلاعات، به ترتیب ناکافی بودن منابع کتابخانه، عدم آشنایی با زبان‌های خارجی و کمبود وقت مهمترین عوامل عدم دسترسی به اطلاعات ذکر گردیده‌اند. اساتید از طریق شیوه‌ی تدریس و معرفی منابع بر رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان تأثیر گذاشته‌اند. درزی، 1390 در پژوهشی به این نتایج دست یافت که 55/6 درصد از دانشجویان تحصیلات تکمیلی به میزان متوسط با کامپیوتر آشنایی دارند. 52/5 درصد از دانشجویان تا حدودی با نحوه استفاده از پایگاه‌ها آشنایی دارند. همچنین دانشجویان اظهار داشتند بیشتر از طریق سایت کتابخانه مرکزی با نحوه استفاده از پایگاه‌ها آشنا شدند. پایگاه الزویر (Elsevier) بیشتر از پایگاه‌های دیگر مورد استفاده قرار گرفته است. همچنین اکثر دانشجویان از موتورهای جست‌وجو، بیشتر از راهنماهای موضوعی و ابرموتورهای جست‌وجو جهت بازیابی اطلاعات استفاده می‌کنند. دانشجویان هدف از جست‌وجوی اطلاعات را تحقیق و پژوهش و تهیه و تنظیم مقاله عنوان کردند. کمتر از نیمی از دانشجویان اظهار داشتند که اطلاعات بازیابی شده موجب رفع نیاز اطلاعاتی‌شان می‌شود. پژوهش (راد، 1388) نشان می‌دهد دانشجویان میزان تأثیر اینترنت را بر فعالیت‌های آموزشی-پژوهشی خود در حد زیاد می‌دانند لیکن در استفاده از آن با محدودیت‌ها و موانعی مواجه هستند. آن‌ها در هر یک از مراحل اطلاع‌یابی خود راهبردها و رویکردهای مختلفی را به کار می‌گیرند، اما رویکردهای غالب شامل استفاده از موتورهای جست‌وجو جهت شناسایی سایت‌های دربردارنده‌ی اطلاعات موردنیاز، استفاده از پیوندهای

شناسایی و پاسخگویی به نیازهای اطلاعاتی را ارائه می‌کنند. بسیاری از نویسندگان و پژوهشگران در بررسی‌های خود به این نتیجه رسیده‌اند که شبکه اینترنت در تغییر شیوه‌های جستجو و انجام پژوهش‌ها تأثیری به‌سزا داشته است. آن‌ها بر لزوم انجام پژوهش‌ها به منظور تعیین نیازها، رفع موانع و مشکلات و راه‌حلی برای استفاده بهینه از این شبکه تأکید کرده‌اند. بنابراین با توجه به نقش مهمی که اینترنت در امر دستیابی به اطلاعات روزآمد و ارتباط سریع میان دانشمندان حوزه‌های مختلف علوم ایفا می‌کند، لذا ضرورت شناخت بیشتر اینترنت، توانایی‌های این شبکه، هدف و میزان استفاده از اینترنت به‌عنوان یکی از راه‌های دستیابی به اطلاعات و بررسی موانع و مشکلات موجود در استفاده مانند عدم آشنایی با شیوه‌های صحیح جستجو و عدم آگاهی از منابع و خدمات موجود در امر آموزش و پژوهش ضروری به نظر می‌رسد. از طرفی با شناخت رفتار اطلاع‌یابی آموزشی و پژوهشی و آشنایی با انگیزه‌ها و اهداف و شیوه‌های صحیح جستجو، در وقت و هزینه دانشجویان و پژوهشگران صرفه‌جویی می‌شود و دانشجویان می‌توانند اطلاعات مرتبط و معتبری را به‌دست آورده و در جهت تکمیل فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی خود، از آن استفاده کنند تا از دوباره‌کاری‌ها و یا استفاده از روش آزمون و خطا برحذر باشند. بنابراین شناخت بیشتر اهداف جستجو و منابع و کانال‌های مورد استفاده و شیوه‌ی دستیابی به اطلاعات ضروری به نظر می‌رسد تا با شناخت بیشتر، اطلاعات مناسب برای پژوهشگران و دانشجویان برای انجام فعالیت‌های علمی فراهم شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، با استفاده از روش توصیفی-پیمایشی صورت گرفته است. جامعه‌ی آماری مورد بررسی در این پژوهش، دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌های علوم انسانی و فنی مهندسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول بودند. تعداد کل دانشجویان در این دانشکده برابر با 1018 نفر بوده و تعداد نمونه مورد بررسی با استفاده از جدول مورگان 250 نفر (علوم انسانی 65 نفر و از رشته‌های فنی و مهندسی 185 نفر) مشخص گردید که با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی انتخاب شدند. در گروه علوم انسانی میانگین سنی 34/11 و انحراف استاندارد 8/29 و برای گروه فنی مهندسی میانگین سنی 28/34 و انحراف استاندارد 4/86 بوده است.

ابزار پژوهش، پرسش‌نامه محقق ساخته بوده که دارای 43 سؤال، (شامل 42 سؤال بسته و یک سؤال باز برای نظرخواهی از دانشجویان) می‌باشد. بعد از تهیه‌ی

ارجاعی به سایر سایت‌های مرتبط با نیاز اطلاعاتی بر پایه‌ی سنخیت موضوعی، راهبرد مرور سرعنوان‌های صفحه آغازین سایت جهت واکاوی اطلاعات مورد نیاز، متمایز کردن سایت‌های مفید از غیرمفید بر مبنای کیفیت محتوا و همخوانی موضوعی و استفاده از خدمات آگاهی‌رسانی جاری سایت‌های مورد علاقه و عضویت در گروه‌های بحث جهت نظارت بر حوزه‌های پژوهشی مورد علاقه است. مشخص گردید رفتار اطلاع‌یابی جامعه پژوهش مطابق الگوی الیس بوده، لیکن تفاوت معناداری میان رفتار دانشجویان در گروه‌های مختلف آموزشی وجود دارد. نتایج پژوهش (امیدیان، 2010) حاکی از آن است که اگر چه نگرش دانشجویان دانشکده‌های علوم انسانی و مهندسی به آموزش‌ها و یادگیری‌های الکترونیکی مثبت بوده و دانشجویان معتقد بودند که آموزش‌ها و یادگیری‌های الکترونیکی بهترین منبع برای یادگیری و انجام پژوهش است اما توانایی‌ها و مهارت‌های کامپیوتری دانشجویان علوم مهندسی بیشتر از علوم انسانی است علاوه بر این، استرس‌های رایانه‌ای دانشجویان علوم انسانی بیشتر از علوم مهندسی می‌باشد. در این میان، دانشجویان نبود امکانات و تسهیلات آموزش الکترونیکی، کمبود نیروی متخصص در آموزش الکترونیک و سرعت پایین اینترنت را از مهمترین موانع یادگیری‌های الکترونیک برشمردند. در پژوهشی دیگر (پانچانام، 2010) دریافت که 65 درصد از دانشجویان گروه علوم انسانی و 98 درصد از دانشجویان گروه علوم مهندسی، دانش استفاده از اینترنت را دارند و 50 درصد دانشجویان علوم انسانی و 95 درصد از دانشجویان علوم مهندسی از ایمیل استفاده می‌کنند. همچنین مشخص گردید که اینترنت به عنوان یک منبع اطلاعاتی به دانشجویان کمک بسیاری نموده و دانشجویان با به کارگیری آن، تجارب بسیاری کسب کرده‌اند که البته در این میان، گروه علوم مهندسی بیشتر از گروه علوم انسانی در دستیابی به نیازهای اطلاعاتی‌شان از منابع اینترنتی موفق‌تر بودند. تاکنون پژوهش‌های زیادی در زمینه بررسی الگوها و رفتارهای اطلاعاتی افراد صورت گرفته است. این پژوهش‌ها، گویای این واقعیت است که جستجوگران تحت تأثیر عوامل مختلف، از شیوه‌ها و روش‌های گوناگون برای کسب اطلاعات بهره می‌جویند و رفتارهای اطلاع‌یابی متفاوتی را از خود بروز می‌دهند. بنابراین، با شناخت صحیح و کنترل این عوامل می‌توان رفتارهای اطلاع‌یابی جستجوگران را تا حد بسیار زیادی به مسیرهایی مشخص و هدفمند هدایت کرد. در واقع الگوهای اطلاع‌یابی به روشی ساده، روابط، قضایای نظری و فرایندهای مربوط به

دست آمد كه ضريب نسبتاً خوبي به حساب مي آيد.

يافته ها

در اين قسمت با استفاده از روش هاي آماری توصيفي همچون فراواني و درصد فراواني و روش هاي آماری استنباطي همچون آزمون خي دو، داده هاي جمع آوري شده مورد تجزيه و تحليل قرار گرفتند. يافته ها در جداول 1 تا 6 ارائه شده است.

پرسش نامه، به منظور تعيين روايي، از نظرات متخصصان استفاده گرديد و اصلاحات لازم در جهت حذف و اضافه سوالات صورت پذيرفت كه فرم نهايي آن، بعد از اصلاحات در اختيار دانشجويان قرار گرفت. براي بدست آوردن پايابي سوالات، از روش همساني دروني استفاده شد. به اين ترتيب كه ابتدا پرسشنامه بر روي 20 نفر از دانشجويان دو گروه اجرا شد و با استفاده از ضريب آلفاي كرانباخ، پايابي آن محاسبه گرديد و ضريب آلفاي برابر با 0/79 به

1- ميزان آشنائي و استفاده از مرورگرهاي اينترنتي

جدول 1 توزيع نمونه پژوهش در زمينه نوع مرورگر مورد استفاده به تفكيك گروه

فني مهندسي			علوم انساني			گروه ها
رتبه	درصد	فراواني	رتبه	درصد	فراواني	شاخص آماری / گزينه ها
1	53	98	5	6/2	21	اينترنت اكسپلورر (Internet explorer)
2	22/7	42	2	32/3	28	گوگل كروم (Google chrome)
4	3/2	6	1	43/1	5	اپرا (Opera)
3	20/5	38	4	7/7	7	فاير فاكس (Firefox)
5	0/5	1	3	10/8	4	بدون جواب
	100	185		100	65	كل

مقدار خي دو برابر با 23/74 است كه در سطح 0/001 معنی دار است. در اين رابطه دانشجويان گروه فني و مهندسي به طور معناداري بيشتر از گروه علوم انساني از مرورگر اينترنت اكسپلورر استفاده کرده اند و دانشجويان گروه انساني به طور معناداري بيشتر از گروه فني و مهندسي از مرورگر اپرا استفاده کرده اند.

همانگونه كه در جدول 1 مشاهده مي شود نتايج نشان مي دهد در گروه علوم انساني مرورگر اپرا و در گروه فني مهندسي مرورگر اينترنت اكسپلورر در رتبه اول هستند. و مرورگر گوگل كروم در رتبه هاي دوم قرار دارد و مرورگر فاير فاكس در اولويت هاي بعدي است. نتايج آزمون خي دو نشان داد بين دو گروه تفاوت معناداري وجود دارد.

2- ميزان استفاده از روش هاي جستجوي پيشرفته اينترنتي

جدول 2 توزيع نمونه پژوهش بر اساس استفاده از جستجوي پيشرفته

فني مهندسي			علوم انساني			گروه ها
رتبه	درصد	فراواني	رتبه	درصد	فراواني	شاخص آماری / پاسخ ها
5	10/3	19	3	20	13	خيلى كم
3	15/7	29	1	26/2	17	كم
1	30/3	56	2	23/1	15	تاحدودي
2	25/9	48	4	15/4	10	زياد
4	12/4	23	6	6/2	4	خيلى زياد
6	5/4	10	5	9/2	6	بي جواب
	100	185		100	65	كل

جستجوي پيشرفته را زياد و خيلى زياد دانسته اند. همچنين در گروه فني مهندسي 26 درصد از پاسخ دهندگان استفاده از جستجوي پيشرفته را خيلى كم و كم دانسته اند، 30/3 درصد ميزان رفع نيازهاي اطلاعاتي خود را متوسط ارزيايي کرده اند و 38/3 درصد از پاسخ دهندگان ميزان رفع نيازهاي

همانگونه كه در جدول 2 مشاهده مي شود، نتايج نشان مي دهد در گروه علوم انساني 46/2 درصد از پاسخ دهندگان استفاده از جستجوي پيشرفته را خيلى كم و كم دانسته اند، 23/1 درصد استفاده از جستجوي پيشرفته را متوسط ارزيايي کرده اند و 21/6 درصد از پاسخ دهندگان استفاده از

با 0/001 است. این یافته نشان می‌دهد دانشجویان گروه فنی مهندسی نسبت به دانشجویان گروه علوم انسانی بیشتر از جستجوی پیشرفته استفاده می‌کنند.

اطلاعاتی خود را زیاد و خیلی زیاد دانسته‌اند. نتایج آزمون خی دو نشان داد بین دو گروه تفاوت معناداری وجود دارد. مقدار خی دو برابر با 12/47 است و سطح معناداری آن برابر

3- میزان اهمیت و اعتماد به صحت منابع اینترنتی

جدول 3 توزیع نمونه پژوهش بر اساس میزان اعتماد به سایت‌های اینترنتی به تفکیک گروه

فنی مهندسی			علوم انسانی			گروه‌ها
رتبه	درصد	فراوانی	رتبه	درصد	فراوانی	شاخص آماری گزینه‌ها
4	3/2	6	4	1/5	1	خیلی کم
3	10/3	19	2	20	13	کم
1	60	111	1	64/6	42	ناحدودی
2	23/8	44	3	12/3	8	زیاد
6	0/5	1	-	0	0	خیلی زیاد
5	2/2	4	4	1/5	1	بی جواب
	100	185		100	65	کل

متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین در گروه علوم انسانی (12/3 درصد) و در گروه فنی مهندسی 24/3 درصد از پاسخ‌دهندگان میزان اعتماد به سایت‌های اینترنتی را خیلی زیاد و زیاد دانسته‌اند. نتایج آزمون خی دو نشان داد بین دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد. مقدار خی دو برابر با 7/71 است و سطح معنادار آن 0/173 است.

همانگونه که در جدول 3 مشاهده می‌شود، نتایج نشان می‌دهد در گروه علوم انسانی 21/5 درصد و در گروه فنی مهندسی 13/5 درصد از پاسخ‌دهندگان میزان اعتماد به سایت‌های اینترنتی را خیلی کم و کم دانسته‌اند، 64/6 درصد از دانشجویان علوم انسانی و 60 درصد از دانشجویان فنی مهندسی میزان اعتماد به سایت‌های اینترنتی را

جدول 4 توزیع نمونه پژوهش بر اساس میزان اهمیت ارزیابی قابلیت اطمینان سایت‌های اینترنتی

فنی مهندسی			علوم انسانی			گروه‌ها
رتبه	درصد	فراوانی	رتبه	درصد	فراوانی	شاخص آماری گزینه‌ها
3	21/6	40	1	35/4	23	بسیار مهم
1	41/1	76	2	32/3	21	مهم
2	27	50	3	16/9	11	ناحدودی مهم
4	5/4	10	4	10/8	7	مهم نیست
5	4/9	9	5	4/6	3	بی جواب
	100	185		100	65	کل

اطمینان سایت‌های اینترنتی را بسیار مهم و مهم دانسته‌اند، 27 درصد میزان اهمیت ارزیابی قابلیت اطمینان سایت‌های اینترنتی را متوسط ارزیابی کرده‌اند و 5/4 درصد از پاسخ‌دهندگان میزان اهمیت ارزیابی قابلیت اطمینان سایت‌های اینترنتی را غیر مهم دانسته‌اند. نتایج آزمون خی دو نشان داد بین دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد. مقدار خی دو برابر با 8/62 است و سطح معناداری آن برابر با 0/073 است.

همانگونه که در جدول 4 مشاهده می‌شود، نتایج نشان می‌دهد در گروه علوم انسانی 67/7 درصد از پاسخ‌دهندگان میزان اهمیت ارزیابی قابلیت اطمینان سایت‌های اینترنتی را بسیار مهم و مهم دانسته‌اند، 16/9 درصد میزان اهمیت ارزیابی قابلیت اطمینان سایت‌های اینترنتی را متوسط ارزیابی کرده‌اند و 10/8 درصد از پاسخ‌دهندگان میزان اهمیت ارزیابی قابلیت اطمینان سایت‌های اینترنتی را غیر مهم دانسته‌اند. همچنین در گروه فنی مهندسی 62/7 درصد از پاسخ‌دهندگان میزان اهمیت ارزیابی قابلیت

4- میزان تأثیر استفاده از اینترنت در تأمین نیازهای اطلاعاتی و بهره‌وری علمی

جدول 5 توزیع نمونه پژوهش بر اساس نحوه تأثیر استفاده از اینترنت بر بهره‌وری علمی به تفکیک گروه

گروه ها		علوم انسانی			فنی مهندسی	
شاخص آماری		رتبه	درصد	فرآوانی	رتبه	درصد
گزینه ها		رتبه	درصد	فرآوانی	رتبه	درصد
موجب وابستگی بیشتری اینترنت شده		2	18/5	12	2	26/5
استفاده از اسناد چاپی کاهش یافته		3	16/9	11	3	9/7
موجب تسریع فرایند پژوهش گشته		1	33/8	22	1	46/5
موجب بهبود مهارت‌های حرفه ای شده		3	16/9	11	3	12/4
بی جواب		4	13/8	9	4	4/9
کل			100	65		100
						185

همان‌گونه که در جدول 5 مشاهده می‌شود نتایج نشان می‌دهد در دو گروه تسریع فرایند پژوهش، وابستگی بیشتر و بهبود مهارت‌های حرفه‌ای در رتبه اول تا سوم قرار دارند. نتایج آزمون خی دو نشان داد بین دو گروه علوم انسانی و فنی مهندسی تفاوت معناداری وجود دارد. مقدار خی دو برابر با 11/29 است که در سطح 0/001 معنادار است. این یافته نشان می‌دهد دانشجویان گروه فنی مهندسی بیشتر از دانشجویان گروه علوم انسانی معتقدند اینترنت باعث تسریع فرایند پژوهش شده است.

همان‌گونه که در جدول 5 مشاهده می‌شود نتایج نشان می‌دهد در دو گروه تسریع فرایند پژوهش، وابستگی بیشتر و بهبود مهارت‌های حرفه‌ای در رتبه اول تا سوم قرار دارند. نتایج آزمون خی دو نشان داد بین دو گروه علوم انسانی و فنی مهندسی تفاوت معناداری وجود دارد. مقدار خی دو برابر با 11/29 است که در سطح 0/001 معنادار است. این یافته نشان می‌دهد دانشجویان گروه فنی مهندسی بیشتر از دانشجویان گروه علوم انسانی معتقدند اینترنت باعث تسریع فرایند پژوهش شده است.

جدول 6 توزیع نمونه پژوهش بر اساس تأمین نیازهای اطلاعاتی توسط اینترنت به تفکیک گروه

گروه ها		علوم انسانی			فنی مهندسی	
شاخص آماری		رتبه	درصد	فرآوانی	رتبه	درصد
گزینه ها		رتبه	درصد	فرآوانی	رتبه	درصد
خیلی کم		4	6/2	4	4	1/1
کم		5	3/1	2	5	5/9
تاحدودی		1	43/1	28	1	31/4
زیاد		2	26/2	17	2	47
خیلی زیاد		3	10/8	7	3	11/9
بی جواب		3	10/8	7	3	2/7
کل			100	65		100
						185

همان‌گونه که در جدول 6 مشاهده می‌شود نتایج نشان می‌دهد در گروه علوم انسانی 9/3 درصد از پاسخ‌دهندگان میزان رفع نیازهای اطلاعاتی خود را خیلی کم و کم دانسته‌اند، 43/1 درصد میزان رفع نیازهای اطلاعاتی خود را متوسط ارزیابی کرده‌اند و 21/6 درصد از پاسخ‌دهندگان میزان رفع نیازهای اطلاعاتی خود را زیاد و خیلی زیاد دانسته‌اند. همچنین در گروه فنی مهندسی 7 درصد از پاسخ‌دهندگان میزان رفع نیازهای اطلاعاتی خود را خیلی کم و کم دانسته‌اند، 31/4 درصد میزان رفع نیازهای

اطلاعاتی خود را متوسط ارزیابی کرده‌اند و 58/9 درصد از پاسخ‌دهندگان میزان رفع نیازهای اطلاعاتی خود را زیاد و خیلی زیاد دانسته‌اند. نتایج آزمون خی دو نشان داد بین دو گروه علوم انسانی و فنی مهندسی تفاوت معناداری وجود دارد. مقدار خی دو برابر با 19/45 است و در سطح 0/001 معنادار است. این یافته نشان می‌دهد که دانشجویان گروه فنی مهندسی بیشتر از دانشجویان گروه علوم انسانی معتقد بوده‌اند که منابع اینترنتی نیازهای اطلاعاتی‌شان را تأمین کرده است.

بحث و نتیجه گیری

در خصوص میزان آشنایی و استفاده از مرورگرهای اینترنتی (سؤال اول پژوهش)، نتایج نشان می‌دهد که بین دو گروه علوم انسانی و فنی مهندسی تفاوت معناداری وجود داشته طوری که در گروه علوم انسانی، مرورگر اپرا و در گروه فنی مهندسی، مرورگر اینترنت اکسپلورر در رتبه اول بوده و در واقع دانشجویان گروه فنی مهندسی بیشتر از گروه علوم انسانی از مرورگر اینترنت اکسپلورر استفاده می‌کنند و میزان استفاده از این مرورگر نیز در بین دانشجویان گروه فنی مهندسی بیشتر از گروه علوم انسانی می‌باشد و دانشجویان گروه علوم انسانی نیز بیشتر از گروه فنی مهندسی، مرورگر اپرا را به کار می‌برند که این با نتایج پژوهش نصیری (1384) مغایرت دارد چرا که در پژوهش وی عنوان شده که در خصوص میزان آشنایی با اینترنت و ابزارهای اینترنتی بین گروه‌ها تفاوت معناداری وجود ندارد. بیشتر کاربران تا چند سال قبل بر این باور بودند که تنها یک راه برای گشت و گذار در اینترنت و مشاهده صفحات اینترنتی وجود دارد و آن هم استفاده از مرورگر اینترنتی مایکروسافت موسوم به اینترنت اکسپلورر است که با نام اختصاری IE نیز شناخته می‌شود. اما با گذشت زمان و رقابتی شدن بازار نرم‌افزارها، کم‌کم مرورگرهای اینترنتی دیگر شرکت‌ها نیز ارائه شد تا کاربران برای اتصال به شبکه جهانی اینترنت، راه‌های دیگری را نیز پیش‌رو داشته باشد ولی با این حال مرورگر اینترنت اکسپلورر پرستفاده‌ترین مرورگر میان کاربران جهانی بوده و حدود نیمی از کاربران ایرانی نیز از آن برای گشت و گذار در شبکه جهانی وب استفاده می‌کنند. در بین دانشجویان نیز همچنان محبوبیت خاصی داشته به طوری که می‌توان گفت که اکثریت قریب به اتفاق آنان غیر از این مرورگر با مرورگرهای دیگر، کمتر آشنا و یا حتی ناآشنا می‌باشند. اپرا نیز یکی از مرورگرهای اینترنتی محبوب برای کاربران محسوب می‌شود که توسط شرکت نرم‌افزاری اپرا در نروژ نوشته شده است که در این پژوهش نیز طرفداران بسیاری مخصوصاً در گروه علوم انسانی به خود اختصاص داده است. از ویژگی‌های این مرورگر می‌توان به سرعت بالا در باز کردن صفحات وب، استفاده از سربرگ برای نگهداری چندین صفحه در یک پنجره، بزرگنمایی صفحات، واکنش به رفتارهای خاص موشواره و سیستم مدیریت بارگذاری پیشرفته اشاره کرد که در خصوص آشنایی هر چه بیشتر افراد و بخصوص دانشجویان با این ابزارها و مرورگرهای مختلف باید تمهیداتی اندیشیده شود تا با کاربرد هر چه بیشتر و بهتر از این امکانات، به هر آنچه مورد نیاز است، دست یافت. بررسی سؤال 2 پژوهش یعنی میزان استفاده از

روش‌های جستجوی پیشرفته اینترنتی توسط دانشجویان، نشان می‌دهد که بین دو گروه تفاوت معناداری وجود داشته بطوری که دانشجویان فنی مهندسی بیشتر از دانشجویان علوم انسانی از روش‌های جستجوی پیشرفته استفاده می‌کنند. که این نتیجه با نتایج پژوهش تارویردی‌زاده (1385) و امیدیان (2010) همسو و هماهنگ می‌باشد. به منظور موفقیت بیشتر و دست یافتن به اطلاعات باکیفیت و مورد نظر بخصوص برای گروه علوم انسانی لازم است که با امکانات و قابلیت‌های جستجوی پیشرفته آشنا بود. این قابلیت امکان جستجوی نوع خاصی از منابع نظیر گزارش، مقاله، مطالعه موردی، کتاب، پایان‌نامه و همچنین امکان جستجوی منبعی با صفحات مشخص و نیز امکان جستجوی منبعی در زمان مورد نظر، امکان وارد کردن چندین واژه و یا عبارت را فراهم می‌سازد و می‌توان حتی با به کارگیری عملگرهای بولی ساده‌ای نظیر بعلاوه (برای متصل کردن واژه‌های جستجو) و یا منفی (برای حذف واژه‌ها در هنگام جستجو) به میزان زیادی جستجو را خاص کرد و به نتایج مرتبط‌تر و بهتری دست یافت همچنین با استفاده از عملگر کوتاه‌ساز که در اکثر موتورهای جستجو و پایگاه‌های اطلاعاتی و سایر ابزارهای کاوش، این عملگر علامت * می‌باشد می‌توان با وارد کردن بخشی از واژه‌ها، مشتقات مختلف آنها را نیز در فرایند کاوش بازیابی کرده و به این ترتیب دامنه جستجو را گسترش داد. کوتاه‌سازی همچنین این امکان را فراهم می‌آورد که هنگام جستجو بدون در نظر گرفتن حروف یا حرف‌هایی از یک واژه یا یک واحد اطلاعاتی به بازیابی بپردازیم. به این دلیل که هنگام تجزیه و تحلیل داده‌ها بعضی حروف و کاراکترهای خاص حذف می‌شوند. یا با بکارگیری عملگر گیومه (") برای جستجوی عبارتی که یک اصل اساسی در جستجوی مؤثر در وب است، می‌توان بجای کلمات انفرادی، یک عبارت را وارد کرده و از این طریق به آنچه که مدنظر است، دست یافت و با استفاده از عملگرهای (XOR, NOT, OR, AND) کاربر می‌تواند میان تصورات و واژه‌هایی که برای بیان درخواست اطلاعاتی خود برگزیده است ارتباط منطقی برقرار کند.

در ارتباط با سؤال 3 پژوهش یعنی میزان اهمیت و اعتماد به صحت منابع اینترنتی نتایج نشان می‌دهد که بین دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد و مخصوصاً از لحاظ اعتماد به صحت منابع اینترنتی، هر دو گروه میزان این اعتماد را در حدی پایین ارزیابی کرده‌اند. اعتماد به صحت منابع اینترنتی در بین دانشجویان به این حد، می‌تواند در میزان استفاده از اینترنت و منابع اینترنتی تأثیرگذار باشد چرا که در صورت اطمینان بیشتر به مطالب مندرج در این منابع، دانشجویان

References:

- Adhami, A, 2004, What is information seeking behavior?, *Quarterly Journal of information*, Pp. 31 - 36.
- Darzi, S, 2011, The study of University students information seeking behavior in using of online information resources of Mazandaran University, *Agricultural Sciences and Natural Resources of Sari University quarterly Journal of Academy* (library science and information science and information technology), Third Year, No. 12.
- Islami, A, 2007, The study of PhD student information seeking behavior in using the Internet and e-resources of Geography Faculty of Tehran University, *Library Journal*, forty-one years, forty-sixth book, Pp. 133 - 154.
- Nasiri, M, 2005, The study of students' information seeking behavior Islamic Azad University Behbahan Branch and the teachers' effects in the model of information seeking behavior, *Library Journal*, No. 43, Pp.153 - 181.
- Noorzi Chaleki, A, 2006, The main factors in information seeking behavior, *Quarterly Journal of Library and Information Science*, Pp. 144 - 175.
- Omidian, F, 2010, A Cross Cultural Comparison of Attitude towards E-Learning Among Indian and Iranian University Students in Relation to their Computer Self-efficacy and anxiety (Doctoral Dissertation), University of Panjab Department of Education.
- Panchanatham, N, 2010, A Study on Impact of Rural College Students in E-Learning (Nagapattinam District, Tamil Nada, India), Vol.4, No.1.
- Wilson, T .D, and Streatfield, D.R, 2000, Human Information Behavior, *Special Issue on Information Science Research*. Vol .3, No.2, Pp. 50-57.
- با آسودگی خاطر فراوان در به کارگیری مطالب و یافته‌های خود از اینترنت در زمینه‌های گوناگون آموزشی، تحقیقات و پژوهش‌ها و مقالات و... استفاده کرده و در نتیجه فقط ناگزیر به استفاده از منابع مکتوب و چاپی و شیوه‌های سنتی کسب اطلاعات نبوده و به موازات آن و حتی در برخی موارد در حدی بالاتر از آن (البته در صورت داشتن دانش لازم در این زمینه) به سوی منابع الکترونیکی روی آورده و در یافتن مطالب مورد نیاز خود در هر زمینه‌ای موفق‌تر شوند.
- بررسی میزان تامین نیازهای اطلاعاتی با استفاده از منابع اینترنتی (سؤال 4 پژوهشی) نشان می‌دهد که در مجموع بین دو گروه علوم انسانی و فنی و مهندسی تفاوت معناداری وجود دارد به طوریکه دانشجویان فنی و مهندسی بیشتر از گروه علوم انسانی معتقدند که منابع اینترنتی، نیازهای اطلاعاتی‌شان را تامین کرده و باعث تسریع فرایند پژوهش گشته است. که این نتیجه با نتایج پژوهش پانچاناتام (2010) و امیدیان (2010) همسو می‌باشد. و با توجه به این که در پژوهش درزی (1390) دانشجویان، میزان تاثیر استفاده از اینترنت را در پاسخگویی به نیازهای اطلاعاتی‌شان، متوسط ارزیابی کرده‌اند و در پژوهش راد (1388) و پانچاناتام (2010) هم تاثیر استفاده از اینترنت به عنوان یک منبع اطلاعاتی از دیدگاه کاربران، موفقیت‌آمیز عنوان شده است، برای دستیابی به نتایج بهتر (مخصوصاً برای گروه علوم انسانی)، گسترش همه جانبه در این زمینه به منظور بهینه‌سازی استفاده از این خدمات و بهره‌وری هر چه بیشتر نظام‌های اطلاعاتی موجود ضروری است و محور این گسترش باید در راستای رفع موانع موجود از دیدگاه افراد تحت پوشش این خدمات باشد. پژوهش حاضر مانند دیگر پژوهش‌ها، با محدودیت‌هایی همراه بوده که از آن جمله می‌توان به نبود ابزار معتبر اشاره کرد که در نهایت از پرسش‌نامه محقق‌ساخته استفاده گردید. همچنین به علت محدود بودن حجم نمونه، محدودیت در تعمیم نتایج وجود دارد. علاوه بر محدودیت‌های فوق مشکلاتی از قبیل عدم همکاری بعضی دانشجویان در خصوص پاسخگویی به سوالات پرسش‌نامه نیز وجود داشته است. بررسی عوامل تأثیرگذار بر سواد اطلاعاتی دانشجویان و راه‌های بهبود آن، مطالعه عوامل مؤثر در استفاده از ابزارها و منابع اینترنت بر رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان، بررسی تاثیر استفاده از اینترنت بر رفتار اطلاع‌یابی آموزشی - پژوهشی دانشجویان و مقایسه رفتار اطلاع‌یابی آموزشی - پژوهشی دانشجویان سایر دانشکده‌ها با یکدیگر از جمله پیشنهاد‌های پژوهشی برای پژوهش‌های آتی است.

Tarverdizadeh, H, 2006, The comparison of Information-Seeking Behaviour with using Internet in Arts and science university students, M.A Thesis, Alzahra University of Tehran.

Vaezi, R., and Noor Afrooz, A, 2008, A comparison of information-seeking behavior: A study on Management and Accounting faculty of Allameh Tabatabaee University, *Iranian Journal of Management Sciences*, Vol.3, No.11, Pp. 101-129.

Rastgo, A, Naderi, A, Shariatmadari, A, et al, 2010, An analysis of the effects of Internet literacy Education on the solving problem skills of students. *Quarterly Journal of new approach in Educational administration of Islamic Azad University Marvdasht Branch*. First year, No. 4.

Rud, A, 2009, Information seeking behavior of graduate students of Islamic Azad University in using of World Wide Web, *Journal of Library and Information Science*, Vol. 12, No. 47.

The comparison of Internet Information-Seeking Behaviour: A Case Study on Islamic Azad University Students in Dezful Branch

Masoomeh Seifi Maleki¹

Abdolhosein ogbehi^{2,*}

¹: MA in Educational Planning, Ahvaz, Iran.

²: MA in Educational Planning, Jundishpur, University of medical sciences, Ahvaz, Iran.

Abstract: The aim of this study was the comparison of Information-Seeking Behaviour through Internet in Arts and sciences university students and this survey was done with descriptive method. Research sample consisted of 250 university students who were selected randomly from Arts and sciences students of Islamic Azad University, Dezful Branch. Data needed was gathered by researcher-made questionnaire that was about Information-Seeking Behaviour. Research findings indicate that there is a significant difference between Arts and sciences students about the rate of familiarity and using web browsers, using advanced techniques and the effect of internet in providing students' information needs. The results also showed that there was no significant difference between the two groups at both importance and reliance on internet resources levels.

Keywords: Information - Seeking Behavior, University Students and Internet.

***Corresponding author:** MA in Educational Planning, Jundishpur, University of medical sciences, Ahvaz, Iran.

Email: ho56en@yahoo.com